

Mariela SR / Coline Fanon

MAMA, ik ben niet dood

VOORWOORD VAN
Eric Goens

HET ONGELOFELIJKE
LOT VAN COLINE,
ONTVOERD BIJ HAAR
GEBOORTE

Kennes

INHOUD

Voorwoord	7
Woord vooraf	9
De eerste stappen naar de ommekeer	13
1. Een ongebruikelijk gezin	15
2. Op mijn beurt mama	19
3. Een indiaan uit Guatemala	23
4. De intuïtie van mijn leven	31
5. Een traject bezaaid met hindernissen	41
6. Eindelijk betrad ik mijn geboorteland	55
De sluier over mijn afkomst oplichten	87
7. Een 'te zwaar' dossier	89
8. De bestaansreden voor Racines Perdues-Raíces Perdidas	97
9. Op de sporen van mijn verleden	105
10. De doos van Pandora	137
Ik zwijg niet langer	151
11. Een geweten schoppen	153
12. De hoop nieuw leven inblazen	163
13. Doorzetten, ondanks alles	179
14. Wat nu?	195
Epiloog	199
Chronologie	201
Mijn eigen chronologie	207
Dankbetuiging	211

VOORWOORD

Ik sta in Doornik, op de stoep bij de vrouw die in de jaren '80 en '90 een dubieuze adoptievereniging heeft bestuurd. Ik hoop 30 jaar na dato uitleg te krijgen, over de stuitende onregelmatigheden in haar dossiers, over de leugens en het gesjacher.

De vrouw opent behoedzaam de deur, maar verder dan een kier kom ik niet: ze fluistert wat onduidelijkheden, haalt de schouders op en trekt de deur weer dicht. Het is een even symbolische als cynische samenvatting van haar misdaden van de voorbije decennia.

Ik ben verontwaardigd.

Correctie: ik kook van verontwaardiging.

Alle malafide praktijken, alle bewijsstukken liggen al jaren op tafel, maar elke journalist, elke politicus, elke rechter haalt de schouders op. Voor alle duidelijkheid: er zijn kinderen ontvoerd en verkocht. Honderden. Aan de lopende band. Onbeschaamd.

En vooral, straffeloos. De enige juridische activiteit is wat geneuzel over laster en eerroof, aan het adres van de slachtoffers nog wel. Het typeert de lafhartigheid van de daders.

Enkele weken eerder stond ik op het tarmac van de luchthaven in Guatemala City. Samen met Coline. Ze ontmoet er voor het eerst haar biologische vader, na een zoektocht die 31 jaar heeft geduurd. Ze omhelzen elkaar en wenen tranen die ondanks de hereniging nooit meer zullen opdrogen.

Het is surreëel om twee mensen in elkaars armen te zien vallen, die ondanks hun bloedband nog nooit met elkaar hebben gepraat. Vader en dochter. Ik heb zelf drie dochters en ik probeer me ter plekke de situatie in te beelden. Wat als ik ze nog nooit gezien had?

Daarom, beste Michèle, beste Bernard, beste alle andere trawanten die dit drama hebben mogelijk gemaakt: práát, voor het echt te laat is.

Eric Goens

3.

Een indiaan uit Guatemala

Zodra ik mama was, werkte ik nooit meer op woensdag. Ik haalde 's middags Eva van school en de rest van de dag brachten we, samen met Hugo, met ons drieën door. Op woensdag 22 november 2017, toen ik bezig was met haar zeven maanden oude broertje, sprong de vijf en een half jaar oude Eva fervent op en neer op de divan alsof ze op een trampoline stond en riep: 'Ik ben een indiaan uit Guatemala, ik ben een indiaan uit Guatemala!' Ik hoorde haar tot in de keuken. Toen ze springend op me afkwam, vroeg ze: 'Mama, als jij van Guatemala bent, ben ik toch ook een halve indiaan? De juf heeft oorringen met indiaanse veren, maar ik ben een echte indiaan! Hè, mama?' Ik haalde diep adem, zocht met enige moeite naar woorden en antwoordde: 'Weet je, schat, ik ben niet echt een indiaanse en in Gua...' Maar Eva onderbrak me en ging verder: 'O ja, dat is waar, jij kent alleen de buik van je mama, je weet niet wie zij is. Maar ik, ik wil ooit naar Guatemala gaan met jou!'

Die uitspraak van mijn dochter, onschuldig maar akelig waar, trof mijn hart. Van slag en geschokt zei ik meteen: 'Als ik er ooit naartoe ga, schat, zal het zijn om mijn mama te vinden.' Tevreden ging Eva verder met springen op de divan, luidkeels om een paard roepend om met haar broer naar Guatemala te galopperen. Op dat ogenblik dacht ik aan mijn biologische vader noch aan mijn dossier dat opgeborgen lag in het tuinhuisje, maar aan mijn 'buikmoeder'. Toen was het me duidelijk: ik wilde haar terugvinden.

Tussen 2010, het jaar waarin ik mijn eerste zoekpogingen deed, en 2017, het jaar dat ik het zoeken staakte, kwam ik in contact met de Franse organisatie La Voix des Adoptés². Die woensdagmiddag, enkele minuten na het gesprek met mijn dochter, nam ik weer contact met hen op. Ik wist het nog niet, maar dat was het eerste van vele contactmomenten en het begin van een lange weg bezaaid met hindernissen en onthullingen waarvan ik de draagwijdte niet kon inschatten, voor mij noch voor tienduizenden Guatemalteekse kinderen die over de hele wereld geadopteerd werden.

Het allereerste dat ik hoorde, was dat Carmen Maria Vega, een Franse zangeres, geadopteerd was door dezelfde tussenpersoon van hetzelfde adoptiebureau als ik: Hacer Puente³. Ik contacteerde haar meteen via Messenger. Al gauw belden we met elkaar en bespraken we de gemeenschappelijke elementen van onze adopties. Toen ik haar vroeg of ze wist wie Ofelia Rosal Lopez de Gamas was, een naam die vaak terugkwam in mijn adoptiedossier, antwoordde ze meteen: 'O ja, die ken ik heel goed. Zij deed aan kinderhandel!' Dat nieuws maakte me sprakeloos. Al gauw werd mijn blik troebel en liep ik naar de gootsteen in de keuken om over te geven. Ik weet niet hoelang ik nodig had om te bekomen en te beseffen dat ik zomaar opgehangen had. Ik belde Carmen terug zodra ik me opgefrist had en ze deed heel haar verhaal uit de doeken. Toen ik aandachtig naar haar getuigenis luisterde, voelde ik de tranen niet die over mijn wangen rolden. Bestond de kans dat mijn adoptie niet illegaal was? Het verhaal van Carmen leek te wijzen op het tegendeel. Ik werd bang, maar bleef me bezighouden met Eva en Hugo... met een knoop in mijn maag.

De volgende ochtend, toen ik mijn koffie zette, zag ik twee concerttickets op de koelkast hangen. Na een poosje daagde

---

2 'De stem van de geadopteerden'.

3 'Bruggen bouwen'.

het me dat Pascal, mijn echtgenoot, me die cadeau had gedaan voor mijn verjaardag. Die avond, terwijl we aanschoven voor de ingang, keek ik naar de mensen om ons heen en ik kon me niet bedwingen te fantaseren over hun geheimen, hun leven. Die gedachten brachten me in paniek, ik kneep wat harder in Pascals hand, ik ademde langzaam uit en probeerde mezelf te kalmeren. Tijdens het concert sloeg mijn verbeelding op hol, ik werd bestookt door veronderstellingen en angsten en mijn oogleden vulden zich met tranen. Pascal fluisterde zachtjes ‘Het is oké’ in mijn oor. Ik kneep wat harder in zijn hand, sloot mijn ogen en probeerde een antwoord te vinden op deze vraag: wat moet ik doen opdat het oké is? Op dat ogenblik vulde de muziek van Julien Doré de zaal. Ik werd meegevoerd en genoot van mijn verjaardagscadeau.

Toch sliep ik die nacht amper en nadat ik Eva op school en Hugo op de crèche had afgeleverd, ging ik, nog steeds gespannen, voor mijn pc zitten. Na enkele klikken ontdekte ik dat Ofelia de Gamas niemand minder was dan de schoonzus van de Guatemalteekse dictator Oscar Humberto Mejía Víctores. Deze beruchte generaal en oud-minister van Defensie van president Efraín Ríos Montt, een moorddadige tiran, zette zijn president af bij een staatsgreep in augustus 1983. Mejía Víctores riep zichzelf uit tot *presidente*. Hij deed nog een schepje boven op het wrede totalitaire regime van zijn voorganger door de oorlog, die het land sinds 1960 in bloed drenkte en beter bekend is als ‘*el conflicto armado interno*’⁴, naar een toppunt te voeren.

Dit gewapende conflict begon in het begin van de jaren 1950 toen een aantal inheemse volkeren, vooral Maya’s, het slachtoffer werden van een ware etnische zuivering. Hun kostbare, want vruchtbare land werd begeerd door grote, vooral Amerikaanse fruitmultinationals. In 1954 dreef deze hebzucht de Amerikaanse president Harry Truman, die de herverdeling van de

---

4 ‘Het gewapende binnenlandse conflict’.

Guatemalteekse landbouwgrond niet zag zitten, ertoe de CIA, geholpen door Nicaragua, de in 1951 bij democratische verkiezingen tot president van Guatemala verkozen Jacobo Árbenz Guzmán omver te werpen. De inheemse gronden kwamen zo onder toezicht van United Fruits, wat ‘de komende geschiedenis van het land brandmerkte’⁵. De voortekenen van gewelddadige confrontaties werden duidelijk en in 1960 barstte een vreselijke burgeroorlog uit, die een eerste climax kende in 1981 met Efraín Ríos Montt en een tweede in 1986 met Oscar Mejía Víctores.

Nochtans installeerde de generaal in 1984, een jaar nadat hij aan de macht was gekomen, een parlement om het volk dat hij gedecimeerd had te sussen en goede sier te maken bij de internationale gemeenschap. Hij stemde in 1986, bezorgd om de democratisering, zelfs toe in verkiezingen, die hij verloor van Vinicio Cerezo. Ondanks die nederlaag ging de oorlog verder en werd pas in 1996 een vredesakkoord gesloten. Na 36 jaar oorlog, met ruim 200.000 doden, bijna 45.000 vermisten onder wie 8000 kinderen en meer dan een miljoen ontheemden, moest Guatemala aan een nieuw hoofdstuk in zijn geschiedenis beginnen. De 85-jarige Oscar Mejía Víctores overleed op 1 februari 2016, zonder ooit veroordeeld te zijn geweest.

Op zoek naar meer informatie over Ofelia de Gamas vond ik slechts één krantenbericht. Dat was verschenen in *Plaza Pública*, op 30 januari 2015, was geschreven door Sebastian Escalon en had als kop ‘La increíble historia de Edmond Mulet y los niños que “exportaba”’⁶. Terwijl ik het vertaalde, begreep ik dat Ofelia de Gamas, die door haar schoonbroer benoemd was tot hoofd van het openbare weeshuis Rafael Ayau, samen met haar collega Edmond Mulet, directeur van het openbare weeshuis Elisa Martínez, betrokken was bij het schandaal rond Los Niños del Sol, dat in 1981 leidde tot hun arrestatie. De naam van het

---

5 Galeano, E. (1981). *Les veines ouvertes de l'Amérique latine*, Parijs.

6 ‘De ongelofelijke geschiedenis van Edmond Mulet en de kinderen die hij “exporteerde”’.

schandaal was een verwijzing naar de Canadese organisatie Les Enfants du Soleil, een informatiecentrum rond internationale adoptie waarvan aangetoond werd dat het de spil was van een illegaal adoptienetwerk tussen Guatemala en Canada. Het artikel beschreef hoe de aanhouding plaatsvond in een kamer van het hotel Camino Real in Guatemala-Stad, in aanwezigheid van enkele Canadese adoptiemoeders en vijf pasgeboren Guatemalteekse kinderen die ze net hadden gekocht.

Door zijn naam in te geven in verschillende zoekrobots vernam ik dat Edmond Mulet sindsdien een erkend en gerespecteerd diplomaat was geworden. Als oud-secretaris van Ban Ki-moon bij de Verenigde Naties werd hij in 2017 aangesteld aan het hoofd van een onderzoekscommissie die gezamenlijk geleid werd door de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens en de VN. Maar over Ofelia de Gamas vond ik geen verdere informatie.

Na lezing van het artikel stelde ik, met behulp van een vertaler, in het Spaans een bericht op voor Sebastian Escalon, al wist ik dat hij Frans-Hondurees was. Ik legde hem zorgvuldig uit dat ik Franstalig ben en stuurde hem het bericht via Messenger. Supervriendelijk antwoordde hij in het Frans en stelde voor me in contact te brengen met Marco Garavito, voorzitter van La Liga, een organisatie die in Guatemala een opsporingsproject opgezet heeft naar verdwenen burgers. Twaalf uur later had die laatste erin toegestemd me te helpen, niet zonder me erop te wijzen dat ik voorzichtig moest zijn in wat ik deed.

Geschokt, maar toch ook nieuwsgierig door die stortvloed aan informatie liep ik de tuin in om mijn dossier 'op te graven'. Ik pluisde het nog eens uit en stootte op een folder van Hacer Puente, waarop aangegeven stond 'als u contact met ons wilt opnemen'. Vier personen werden er opgelijst met hun gegevens. Ik besloot te beginnen met de onderste van de lijst en vormde het nummer van Isabelle Sintobin, maar het nummer was niet meer in gebruik. Daarop probeerde ik het met Christiane Oudar.

Ik bad dat haar nummer nog geldig was en dat was zo: na drie keer rinkelen antwoordde een mannenstem. De echtgenoot van mevrouw Oudar deelde me mee dat zijn vrouw overleden was en dat ze ruim voor haar dood afstand had genomen van Hacer Puente... Ik condoleerde hem en hing op. Nog altijd opstandig en op zoek naar antwoorden telefoneerde ik dan met Jacqueline Doyen. Zijzelf nam op en toen ik haar vroeg of ze werkte voor Hacer Puente, maakte ze me op doortastende wijze duidelijk dat ze zich er niet veel meer van herinnerde, dat het bureau geen archief had bijgehouden en dat ze zich louter met de 'transit' van de kinderen had beziggehouden. Terwijl ik diep geschokt was door het gebruik van het woord 'transit' voor mensen, raadde Jacqueline Doyen me aan, voor ze ophing, contact op te nemen met Michèle Boucq, de voorzitter van Hacer Puente. Hoewel haar antwoorden en houding me hadden geschokt, besloot ik haar raad toch op te volgen en belde meteen naar Michèle Boucq, uitgerekend de laatste persoon die vermeld stond in de folder.

Opnieuw was ik bang dat het nummer afgesloten was en ik was opgelucht toen ik de telefoon een eerste keer hoorde overgaan. Michèle Boucq nam op en bevestigde dat ze inderdaad de voorzitter van Hacer Puente was, waarop ze me op de man af droogweg meedeelde dat ze, zelfs al was mijn adoptie door hen behandeld, geen enkel archief van hun dossiers hadden bijgehouden. Haar toon ergerde me en gaf me de kracht om het haar rechtstreeks te vragen: 'Mevrouw, bij de kinderen die u voor adoptie aanbood, waren gestolen kinderen. Wist u dat?' Tot op vandaag, wanneer ik aan haar antwoord terugdenk, stolt me het bloed in de aderen: 'Weet u, de moeders zeiden dat omdat ze spijt hadden van hun daden of erop wilden terugkomen. Enkele tussenkomsten van advocaten later trokken ze hun woorden alweer in.' Boos om mijn vraag en mijn insinuatie hing Michèle Boucq op. De toon die ze aansloeg en de snelheid waarmee ze op haar paard zat, riepen bij mij een vreemd gevoel op... alsof ik op de drempel van de waarheid stond.

Daarop tikte ik dag en nacht, begeleid door het stuk *Experience* van Ludovico Einaudi, fanatiek op mijn klavier, startte ik duizend gesprekken, speurde ik op Mappy of Google Earth naar het traject vanaf mijn geboorte en zond ik tientallen en tientallen berichten naar vrouwen met dezelfde naam als mijn biologische moeder. Sommigen antwoordden dat ze me niet konden helpen en dat ze de goden baden om dat wel te doen. Anderen blokkeerden de toegang tot hun sociale media zonder zelfs de moeite te nemen me te antwoorden.

Ondertussen luisterde ik naar *Now we are free* van Hans Zimmer en keek ik naar de film *Lion*. Die brengt zo raak de trance over die geadopteerde mensen treft wanneer ze op zoek gaan naar hun herkomst en die ik beleefde. Omdat ik bijna niet meer sliep, leek eten me ook onnodig... Ik geef toe dat ik enkel nog via mijn kinderen en het dagelijkse ritme dat zij me oplegden bij de wereld betrokken was. Kwam dat door mijn gevoel dat ik het slachtoffer was van een handel in kinderen? Dit gevoel dat eigenlijk mijn adoptie in vraag stelde... en zelfs het feit dat ik in de steek gelaten was.

8.

De bestaansreden voor Racines Perdues-Raíces Perdidas

In die periode, waarin ik de ene ontdekking na de andere deed, ging ik in overdrive. Samen met mijn advocaten ging ik de inhoud van mijn dossier na en de weekends reserveerde ik voor mooie momenten met mijn familie. Ik zag dat Pascal blij was dat mijn enthousiasme beetje bij beetje mijn verdriet verjoeg. Eva en Hugo werden ouder, ze bloeiden open en ze samen zien spelen gaf me geweldig veel plezier. Daarnaast bracht ik vele uren door aan de telefoon met mijn medestanders van het collectief Racines Perdues-Raíces Perdidas, de vereniging die ik in december 2017 stichtte nadat ik mijn Guatemalteekse familie teruggevonden had. Ik had het geluk dat ik een adoptiedossier had dat volledig genoeg was om hen terug te vinden, maar ik moest er steeds maar aan denken dat dit voor veel mensen niet zo was. Ik voelde de behoefte om mijn verhaal te delen, zodat anderen die in dezelfde situatie zaten dat van hen zouden kunnen delen, gehoord zouden worden en bovenal begeleid zouden worden in hun zoektocht naar hun geboortefamilie. Door onze krachten te bundelen vergrootten we onze kansen om hen terug te vinden aanzienlijk. Op die manier leerde ik al gauw Vanessa, Marie-Laure en

Pattie-Maëlle kennen, die de steunpilaren van de stichting RP-RP werden en die vooral mijn vriendinnen werden. We hielden ervan om elkaar te bellen en te praten, onder andere over het opzetten van een procedure om het groeiende aantal mensen die ons via sociale media contacteerden op een efficiënte manier te helpen, maar ook om alle gelijkenissen uit de nieuwe dossiers te vergelijken.

De vaststellingen bij de analyse van onze eigen verhalen waren nu al overweldigend en werden onvoorstelbaar in het licht van de nieuwe getuigenissen die opdoken. Toen Marco Garavito, voorzitter van La Liga, het opsporingsproject voor in Guatemala vermiste personen, me liet weten dat hij van plan was om naar Europa te komen, kregen we daarom goede hoop om een maximaal aantal geadopteerden bij elkaar te krijgen die we hadden leren kennen via onze vereniging. We besloten om samen met La Voix des Adoptés uit Frankrijk een conferentiedag te organiseren in Parijs. Dat zou voor Marco de gedroomde gelegenheid zijn om uit te leggen wat La Liga was, om een overzicht te schetsen van de historische en politieke context waarin onze adopties gebeurden en iets te zeggen over de problemen die daaruit voortkwamen voor onze zoektochten. Zo kreeg hij ook de kans Franse en Belgische geadopteerden te ontmoeten, hen het woord en vooral hoop te geven. Maar dat was buiten de woedeuitbarstingen van El Fuego gerekend.

Op 3 juni 2018 overspoelden honderden filmpjes, foto's en getuigenissen het internet. De vulkaan, op 35 kilometer van Guatemala-Stad, op de grens van de departementen Chimaltenango, Sacatepéquez en Escuintla, waar Mama woonde, barstte weer explosief uit. In paniek belde ik iedereen van mijn familie op. Mama stelde het goed. Ze had wat last om te ademen door de aswolken, maar de lava kwam gelukkig niet tot bij haar. De rest van de familie was ook oké, net als mijn vriend Alberto in Antigua, dat erg getroffen werd door vonkenregens. 'Prijs de goden. Dat ze alle slachtoffers en hun families te hulp

mogen komen', zei mijn zus Lorena. Amen. Want de balans was zwaar: lavastromen met een temperatuur van tegen de 900 °C bedolven het dorp San Miguel Los Lotes helemaal en creëerden zo een nieuw Pompeï. In de omgeving werden nog meer dorpen verwoest. Volgens officiële bronnen eiste deze uitbarsting 194 doden, 234 mensen werden vermist en ruim 3000 gewond. De luchthaven van La Aurora sloot natuurlijk haar deuren en dat vertraagde Marco's reis.

Zodra de vluchten hernamen, vertrok Marco naar Parijs, vergezeld van mijn vriend Alberto, een vurige militant van onze zaak, en van Pavel Gerardo Vega, een Guatemalteekse journalist die van de gelegenheid gebruikmaakte om een reportage te maken over Alberto's leven en meer in het algemeen over adoptie in Guatemala. De door RP-RP en La Voix des Adoptés georganiseerde conferentie vond eindelijk plaats en was echt succesvol. Een dertigtal mensen nam eraan deel, onder wie ook adoptieouders. Nathalie Buisseret was ook aanwezig. Natuurlijk liepen de emoties op bepaalde momenten hoog op. De dag was intens, met veel bijzondere mensen, en hun verhalen waren ontroerend, het ene nog meer dan het andere. Erg jonge geadopteerden ontdekten de omvang van de gruwel die het *conflicto armado interno* was. Sommige getuigenissen waren erg sterk, zoals dat van Marine, die uit Marseille kwam. Haar zuidelijke accent was een balsem voor het hart, dat gebroken werd door haar verhaal. Haar zus Maïté, die er ook was, was een van de petekinderen van de familie Boucq. Toen ze klein waren, werden ze ter adoptie afgestaan door Ofelia de Gamas, waarna Hacer Puente voor hen afzonderlijk een gezin vond, waardoor ze dus gescheiden werden. Marine had nog herinneringen aan de tijd voor haar adoptie en werd zoals ik verzorgd door een vrouw die Martita heette, meer bekend als 'Tita'. Dankzij foto's die Marine had kon ik eindelijk een gezicht op 'onze' oppas plakken. Door verzoeken om meer informatie die binnenkwamen bij Racines Perdues te vergelijken ontdekten we dat drie andere geadopteerden dezelfde biologische moeder

hadden als Marine en Maïté. Ze waren dus met vijf broers en zussen die verspreid werden over Frankrijk. Racines Perdues zoekt vandaag samen met La Liga nog steeds naar die moeder. Sindsdien is Marine mijn vriendin geworden, 'mijn Provence', zoals ik haar graag noem. Er was ook het verhaal van een broer en zus die dapper hun onnoemelijke geschiedenis deelden met ons en met wie we ons enkele maanden later verheugden toen Marco hun biologische moeder gevonden had. Aan het eind van de dag brachten we de avond door in een Parijse brasserie. De foto die op die avond gemaakt werd om het moment te vereeuwigen blijft symbolisch voor de treurige realiteit van illegale adoptie enerzijds, en anderzijds de onverminderde strijd die we voeren.

Na zijn verblijf in Parijs logeerde Marco samen met Pavel drie dagen bij mij thuis. Veel te vroeg ging ik naar het station van Brussel-Zuid om hen op het perron te verwelkomen met een hartelijke *abrazo*. Pascal en ik waren trots en blij om de man die we zo hoog achtten te mogen ontvangen. De volgende dag voegde Alberto zich bij ons. We hadden zoveel te doen. Eerst en vooral nam Pavel mijn getuigenis op voor zijn reportage, in het bijzijn van mijn advocate Nathalie. Die dag hadden we ook een afspraak met Izabel, een overlevende van de slachting van Nebaj. Als kind raakte deze jonge vrouw in ongewone omstandigheden gewond. Het litteken op haar borst was het resultaat van een wapen, meer specifiek van de inslag van een kogel die eerst door een ander lichaam was gegaan. In het geval van Izabel dat van haar moeder. Terwijl ze haar dochttertje op haar rug droeg, werd Izabels moeder langs voren neergeschoten. De kogel die haar doodde, kwam daarna in de borst van haar kind terecht. Izabel was zonder twijfel het verdwenen meisje dat een Maya-familie al zolang zocht via La Liga. Bijna twee uur lang vertaalde ik voor Marco, die haar kwam vertellen dat haar familie haar nooit opgegeven had en dat ze op haar wachtten. Dit hartverscheurende verhaal bewees eens te meer de noodzaak van en de reden voor het bestaan van Racines Perdues.

Marco vroeg me ook mee te gaan naar Esteban. Hij had enkele jaren geleden zijn spoor gevonden en had zelf zijn adoptieouders uitgenodigd voor de conferentie in Parijs. Ze waren op de afspraak en gingen ermee akkoord dat Marco Esteban, hun adoptiezoon, opzocht. Opnieuw had ik het voorrecht om te vertalen en aanwezig te zijn bij dit gesprek. Esteban was in een bus gevonden, waarin hij met een dertigtal andere kinderen was achtergelaten, allemaal in een erbarmelijke toestand. Al hield hij er geen herinneringen aan over, de sporen op zijn huid bevestigden dat hij wel degelijk de vermiste zoon was die Marco zocht. Sindsdien zijn beide mannen de beste vrienden.

Tot slot namen we met Marco de tijd om de samenwerking tussen onze beide verenigingen te versterken en stelden we niet alleen een begeleidingsprocedure op, maar ook een meer gecoördineerde werkmethode. Na drie dagen – het leek alsof het er tien waren – kon ik op het perron mijn tranen niet meer bedwingen. ‘*Timil, timil*’, herhaalde mijn mentor. Het was Maya en betekende ‘beetje bij beetje’. Kalmte en geduld zijn wel degelijk de geheime ingrediënten van vasthoudendheid, die essentieel is voor onze strijd.

Bij de opmerkelijke gebeurtenissen die mijn nieuwe banden met Guatemala aanhaalden was er ook de uitnodiging van zuster Dora voor een liefdadigheidsavond op het Heilig Hart van Helmet in Brussel, ten voordele van de slachtoffers van El Fuego. Omdat onbaatzuchtigheid altijd al een van mijn basiswaarden was, aanvaardde ik natuurlijk graag haar uitnodiging. De avond, die de zusters al maanden hadden voorbereid, begon met een minuut stilte. Die ontvangst zorgde ervoor dat we ons sterk verbonden voelden met de slachtoffers, hun families en heel het land. In de loop van de avond stelde zuster Dora me voor aan de consul van Guatemala in België en haar echtgenoot. Algauw toonden zij zich bezorgd om mijn levensloop, mijn geschiedenis. Omdat het bijna 1 november was, nodigden ze me spontaan uit om bij hen *el Día de los Muertos*, het Feest van de Doden, te komen vieren.

Nuestra Señora de la Santa Muerte, Onze-Lieve-Vrouw van de Heilige Dood, gemeenzaam bekend als *la Muerte*, staat symbool voor de dood en heeft nog een tiental andere benamingen. De ontelbare afbeeldingen van skeletten in uitbundige jurken van zwarte kant en majestueuze, zorgvuldig versierde kronen worden in heel Zuid-Amerika aanbeden. Over het algemeen smeken gelovigen haar gunsten af, haar zegening of haar grote geneeskundige krachten. Dit volksgeloof is het resultaat van een vermenging van inheemse, vooral Azteekse en Mayariten met katholieke ritën, meegebracht door de conquistadores. Het is dus geen toeval dat de *Señora de las Sombras* op 1 november, Allerheiligen, wordt gevierd. Vandaag is *la Muerte* een belangrijk feest, misschien wel het belangrijkste, in de latinofolklore. Behalve het religieuze karakter ervan wordt het verbonden met een carnavalsfeest waarbij de straten van het Latijns-Amerikaanse continent ingenomen worden door oneindige processies. Die worden gevolgd door duizenden gelovigen, verkleed naar het voorbeeld van de *Santísima Muerte*. Duizend-en-een kleuren verlichten het land in het ritme van mariachigezangen en kaarsendragers. De bewoners van Guatemala-Stad komen elk jaar het beroemde vuurwerk van de stad bekijken, terwijl de kathedraal het voorbeeld geeft aan alle klokken van het land. Nadat de graven zijn versierd met bloemen, worden vanaf elk kerkhof vliegers opgelaten, *los barriletes*, die de band zouden vormen tussen de doden en de levenden. De kinderen van het dorp Santiago Sacatepéquez staan bekend om hun enorme geknutselde *barriletes*, de ene nog kleurrijker en adembenemender dan de andere.

Op 1 november 2018 belden Pascal, de kinderen en ik aan bij consul Ligia en haar man Alejandro. Hun onthaal was hartelijk en feestelijk. De van nature verlegen Pascal, die zoveel hartelijkheid niet gewend is, leek wat beschroomd te zijn. Dat deed me glimlachen. Terwijl de kinderen plezier maakten, proefden we van de *fiambre*, de salade die op elke Guatemalteekse tafel prijkt op de avond van *el Día de los Muertos*. Ook al verschillen de

ingrediënten van de ene keuken tot de andere – omdat deze salade van kliekjes wordt gemaakt – toch bestaat die traditioneel uit kip, eieren, bloemkool, wortelen, radijzen, palmharten en bieten. Het geheel wordt geserveerd op een bedje van sla. Pascal leek er wel van te houden, maar had toch een voorkeur om te klinken met rum! Dat ik mijn echtgenoot en kinderen kon voorstellen aan zuster Dora, die samen met ons die feestdag vierde, was een van de hoogtepunten in mijn leven. De avond werd besloten met onvermijdelijke *abrazos*. Enkele dagen later nodigde Ligia me als oprichtster van Racines Perdues-Raíces Perdidas uit voor een receptie op de ambassade van Guatemala in Brussel. Ik was erg vereerd en ging er met plezier naartoe. Ligia nam de moeite me voor te stellen aan de ambassadeur, met wie we uit beleefdheid enkele woorden wisselden.

Er zijn zo van die mensen die je met één blik alles vertellen over zichzelf wanneer je ze ontmoet. De steun die Ligia en Alejandro me toezegden is vandaag nog steeds onwankelbaar en groter dan ooit.